

УДК 343.98:343.61:332.85

*Суходубов В. С., здобувач кафедри криміналістики,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків.*

ОСОБА ПОТЕРПІЛОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ З МЕТОЮ ЗАВОЛОДІННЯ ЖИТЛОМ

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню особи потерпілого в системі криміналістичної характеристики вбивств з метою заволодіння житлом. Автором розуміє вбивство, поєднане із відчуженням житла особи як вольові дії умисного характеру, які включають постановку мети; вибір засобів її досягнення; прийняття рішення та його виконання та спрямовані на позбавлення життя особи з метою заволодіння житлом особи (правом на житло). Проаналізовані основні точки зору науковців з приводу досліджуваної проблематики. Зроблено висновок про те, що найчастіше жертвами вбивств, поєднаних з заволодінням житлом стають: 1) власники великих статків та коштовного житла.; 2) особи, які відносяться до так званої "групи ризику"; 3) особи, які мають нерухомість та які склали заповіт на користь своїх родичів. Досліджені основні чинники, які обумовлюють вибір злочинцем жертви вбивства.*

Ключові слова: особа потерпілого, кореляційні зв'язки особи потерпілого з іншими елементами криміналістичної характеристики злочину

*Suhodubov V. S., applicant of the Department
of Criminalistics, National Law University the name
of Yaroslav Mudryi, Kharkiv.*

PERSONALLY DEATH AS A ELEMENT OF CRIMINALISTIC CHARACTERISTICS OF INSTITUTIONS WITH THE PURPOSE OF APPLICATION OF HOUSING

***Abstract.** The article is devoted to the investigation of the personality of the victim in the system of forensic characteristics of the killings with the aim of housing. The author understands the murder associated with alienation of the person's housing as voluntary acts of intentional character, including the setting of the goal; the choice of means to achieve it; decision-making and its execution and are aimed at deprivation of life of a person for the purpose of taking possession of a person's dwelling (the right to housing). The main points of view of scientists concerning the studied problem are analyzed. It is concluded that most victims of murders associated with the occupation of housing are: 1) owners of large states and precious habitats; 2) persons who belong to the so-called "risk group"; 3) persons having real estate and who made a will in favor of their relatives. The main factors determining the choice of the victim of the murder were investigated.*

Keywords: personality of the victim, correlation relations of the victim's person with other elements of criminalistic characteristics of the crime

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2018-07-28>

Постановка проблеми. Формування окремої криміналістичної методики вбивства з метою заволодіння житлом, потребує дослідження та аналізу криміналістичної характеристики злочинів, яка «служує слідчому своєрідною інформаційною базою та відбивається в певній структурі і представляє собою результат наукового аналізу й узагальнення типових ознак певного виду або роду злочинів» [9;7;39].

Аналіз останніх досліджень. Теоретичну основу дослідження склали праці М. О. Ткаченка, С. П. Зеленковського, В. В. Тіщенка, В. О. Коновалової, Ю. О. Оберемко, Д. М. Андрієва, А. М. Чорного, В. Ю. Шепітька, О. В. Злагоди та інших.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження особи потерпілого в системі криміналістичної характеристики вбивств з метою заволодіння житлом.

Виклад основного матеріалу. Структурним елементом криміналістичної характеристики вбивств з метою заволодіння житлом є особа жертви (потерпілого), яка «є важливим джерелом інформації про подію злочину та особу злочинця; дозволяє встановити різного роду дані про діяльність, демографічні та особистісні характеристики, риси характеру, коло знайомих потерпілого та ін.» [24, с. 69–70]. Вивчення даних про особу потерпілого пояснюють механізм вчинення злочину та відповідно, картину учиненого злочину [12, с. 208–226] та дозволяє розібратися в багатьох обставинах, які характеризують спрямованість та мотиви поведінки, його особистісні та індивідуальні якості (властивості) [3, с. 130]. Без вивчення особи потерпілого, його поводження неможливо провести повне, швидке та неупереджене розслідування та судовий розгляд, встановити особу, яка його вчинила, визначити ступінь суспільної небезпеки та встановити обставини, які сприяли вчиненню злочину [40, с. 3; 22, с. 103–106].

Особа потерпілого охоплює загальні демографічні ознаки, психологічні, біологічні, кримінально-правові, кримінально-процесуальні характеристики [27; 15; 28; 30; 17]. Під час розслідування вбивств важливим є саме криміналістичний напрямок, під яким в криміналістичній літературі розуміють виявлення таких даних, які використовуються слідчим для ефективної організації розкриття і розслідування злочину; для досягнення психологічного контакту з потерпілим; з'ясування його позиції щодо події злочину; висунення слідчих версій та планування розслідування; обрання ефективних та доцільних тактичних прийомів проведення окремих слідчих (розшукових) дій та визначення можливостей використання різних методичних рекомендацій щодо розкриття й розслідування злочину та ін. На практиці найбільш поширене застосування даних про потерпілого для встановлення предмета посягання та характеру заподіяної шкоди; зв'язків і відносин потерпілого з іншими особами, його спосіб життя (взаєминах потерпілого і підозрюваного (обвинуваченого), його родичами, друзями), поведінці потерпілого до, під час і після вчинення злочину [2, с. 49–50].

Вбивство, поєднане з відчуженням житла особи — це вольові дії умисного характеру, які включають постановку мети; вибір засобів її

досягнення; прийняття рішення та його виконання та спрямовані на позбавлення життя особи з метою заволодіння житлом особи (правом на житло). Стосовно досліджуваного складу злочину (відповідно до ст. 115 КК України) законодавець використовує саме конструкцію поняття “потерпілий”, під якою розуміє особу (людину), яку винний позбавив життя з метою отримання матеріальних благ для себе або інших осіб (заволодіти грошима, цінностями, житлом та ін.) [11].

Збиранню даних про особу потерпілого, зокрема від вбивства з метою заволодіння житлом приділялась певна увага у криміналістиці [25; 24; 13; 14; 19; 31; 6; 26; 8; 1]. Зокрема, деякі науковці зазначають, що розслідування вбивств, вчинених з метою заволодіння нерухомими майном, пов’язане з виявленням значної кількості соціальних, економічних або родинних зв’язків, встановленням правового статусу конкретного об’єкта нерухомості та дослідженням переходу права власності на цей об’єкт, що і обумовлює опрацювання усіх можливих слідчих версій [25, с. 110-114]. У зв’язку з чим слушним є пропонування окремими науковцями загальної програми вивчення особи потерпілого повинна охоплювати: відомості анкетного характеру: стать, вік, місце народження, роботи або навчання, стаж, професія (фах), сімейне становище, наявність родичів та ін.; соціально-психологічні дані: тип темпераменту, риси характеру, емоційні прояви, особливості взаємодії (співжиття) в колективі (групі), схильність до лідерства чи підкорення, спосіб життя, коло найближчого оточення, друзі, наявність чи відсутність підвищеної конформності, агресивності, конфліктності тощо; особливості поведінки — до злочинної події, в момент учинення злочину, після його вчинення; незалежні характеристики: за місцем роботи чи навчання, за місцем проживання, за даними рідних, близьких чи найближчого оточення тощо; соціальні зв’язки: коло спілкування, найближчі знайомі, наявність конфліктних стосунків, характер загострення останніх та їх тривалість, особливості проведення вільного часу, наявність або відсутність спільного бізнесу, комерційна діяльність, специфіка групової поведінки, тяжіння до мікрогруп, їх спрямованість та ін.; дані про виконувану діяльність: її особливості, професійні навички, отримання прибутків, володіння правом розпорядження матеріальними цінностями, обсяг правомочності, існування конфліктних стосунків у процесі виконання діяльності тощо; матеріальне становище: наявність майна, нерухомості, грошових вкладів, джерело збагачення, наявність або відсутність боргів, отримання кредитів і можливості їх погашення та ін.; злочинний досвід: наявність або відсутність судимостей, зв’язки з кримінальними угрупованнями, дружні стосунки з особами, які притягалися до кримінальної відповідальності; причини віктимної поведінки: виконання певних професійних функцій; соціальна деформація особистості; наслідок її патологічного стану (тяжкий соматичний розлад здоров’я, психічне захворювання) тощо [37, с. 168-174]. В цьому розумінні, погодимось з тим, що особа потерпілого — досить складна у криміналістичному відношенні фігура. Вона змінює своє становище залежно від категорії злочину, виду

злочинного посягання, наявності або відсутності зв'язків між потерпілим і злочинцем, психологічних особливостей потерпілого, його рольових функцій до і під час учинення злочину [13, с. 32].

Деякі вченими запропоновані дані на підставі яких сформовано узагальнений портрет осіб, які можуть бути жертвою вбивств з корисливих мотивів. Дослідження показало, що із загальної кількості потерпілих особи чоловічої статі складають 72,6 %, відповідно жіночої — 27,4 %. Віковий розподіл потерпілих від умисних убивств з корисливих мотивів виглядає наступним чином: потерпілі у віці до 18 років — 2,1 %; 18-24 — 5,2 %; 25-29 — 8,0 %; 30-39 — 12,5 %; 40-49 — 26,4 %; 50-59 — 7,3 %; 60 років і старші — 38,5 %. Отже дані свідчать, що більш за все від умисних вбивств з корисливих мотивів страждають люди зрілого віку. За соціальним становищем і родом занять серед потерпілих виділилися такі категорії населення: учні — 2,1 %; різнороби — 7,6 %; безробітні — 2,3 %; власники автотранспорту — 4,0 %; дрібні підприємці — 20,6 %; працівники сфери торгівлі — 24,9 %; пенсіонери — 38,5 %. Узагальнений портрет осіб, які мають підвищений ризик опинитися у ролі жертв умисних вбивств з корисливих мотивів, може бути такий. У більшості випадків — це особи чоловічої статі, рідше — жіночої. Вікові показники коливаються у межах від 40 до 49 років (26,4 %), а також від 60 років і старші (38,5 %). Важливе значення має соціальне становище, яке обумовлюється родом занять. Найбільш «привабливими» виявляються особи, які займаються підприємницькою діяльністю (20,6 %), мають відношення до сфери торгівлі (24,9 %), а також пенсіонери [19, с. 149–155]. Інші науковці зазначають, що як не парадоксально, але жертвами загально-кримінальних злочинів, у тому числі й умисних убивств з корисливих мотивів, найчастіше стають громадяни із середньостатистичними доходами, які ведуть схожий зі злочинцями спосіб життя і мають досить загальні уявлення про матеріальний достаток [4, с.72-73].

Науковий інтерес має позиція В. В. Тішенко, який пропонує такі типи потерпілих: 1) «необережний» (не запирають двері квартир та ін.); 2) «легковажний» (вступають в контакт в ресторанах, ведуть аморальний стиль життя та ін.); 3) «довірливий» (коли одинока особа потребує підтримку та ін.); 4) «обережний» (зажиточні особи які мають певні засоби запобігання, охорони, зброю дома та ін.) [24, с. 76–77].

Заслужують на увагу пропозиції, щодо пропонування відповідних програм вивчення особи жертви при розслідуванні вбивств, поєднаних з заволодінням житлом, що вчиняються групою осіб або організованими злочинними групами. Зокрема, пропонується програма вивчення особи жертви, що не є членом організованої злочинної групи: а) стать, вік, освіта, біографія, місце проживання, місце народження, фаховий і злочинний досвід, робота, родинний стан, наявність родичів, місце їхнього проживання; б) риси особи; схильність до лідерства, підкорення; в) спосіб життя, рід занять; г) матеріальне становище, наявність майна і нерухомості, місце їхнього знаходження, джерело добробуту; г) місце роботи (де, у якості кого, обсяг

владних повноважень, обсяг посадових обов'язків, реальний обсяг права володіння, володіння правом розпоряджатися матеріальними цінностями, якими, чи міг брати або одержувати кредити, під яке забезпечення, в якому розмірі; д) чи мав по роботі, комерційній діяльності, в інших сферах життєдіяльності гостро-конфліктні відносини, з ким, з якого приводу, зроблені потерпілим кроки з їхнього вирішення; е) злочинний досвід (судимості, перебування під слідством, у зв'язку з якими діями, поведінка і зв'язок по минулих справах, зв'язки з членами організованих злочинних груп); є) зв'язки (найближчі знайомі, коло постійного спілкування); ж) звичайні місця відпочинку, роботи; з) місцезнаходження матеріальних цінностей, грошових внесків, партій товару, що належать на праві власності або праві розпорядження власністю, їхня подальша доля [5, с. 76–77]. Використання відповідних даних про потерпілого у розкритті та розслідуванні такої категорії злочинів як вбивство допомагає надати необхідний матеріал для висування слідчих версій та організації й плануванні слідчих (розшукових) дій [13, с. 232]; обранням тактики проведення слідчих (розшукових) дій [32, с. 55].

Напрямок у дослідженні потерпілого при вбивстві є криміналістичне вивчення особи до вчинення, під час вчинення та після вчинення злочину. Це пов'язано з тим, як зазначає Д. А. Сорокотягин, що поведінка потерпілого може бути піддана моральній оцінці (незалежно від того, є вони навмисними або ненавмисними, відбуваються по моральних або інших спонуканнях). Автор пропонує поділяти поводження (поведінку) потерпілого на позитивне (моральність, надання опору злочинцю та ін.) й негативне (аморальний спосіб життя, систематичне зловживання спиртними напоями та інші віктиміногенні фактори, які сприяють вчиненню злочинів) [22, с. 103–106]. Варто зауважити на тому, що особливістю досліджуваної категорії вбивств є те, що особа жертви (потерпілий) при розслідуванні вбивств, поєднаного із заволодінням житлом в результаті настання біологічної смерті може досліджуватись лише опосередковано. Так, отримання даних про особу жертви (потерпілого) може бути отримано через рідних, близьких, співробітників та посадових осіб різних державних та приватних структур (закладів міністерства охорони здоров'я, правоохоронних органів, ріелторських та нотаріальних контор), знайомих, друзів, колег по роботі та ін. У цьому зв'язку, дослідженню особи та встановленню окремих обставин події буде сприяти дослідження обстановки вчинення злочину, слідової картини злочину.

Вивчення слідчої та судової практики показує, що найчастіше жертвами вбивств, поєднаних з заволодінням житлом стають: 1) власники великих статків та коштовного житла. Вибір конкретної жертви (потерпілого) вбивства обумовлений визначенням вартості об'єкту нерухомості на ринку нерухомості; 2) особи, які відносяться до так званої "групи ризику" (одинокі люди в тому числі й люди похилого віку — пенсіонери; психічно хворі особи та особи, які страждають алкогольною (наркотичною) залежністю; малолітні (неповнолітні) особи, які мають обмежену дієздатність, або в силу психічного та фізичного розвитку не можуть усвідомлювати свої дії; особи,

які потрапили до релігійних сект (організацій, церков); особи, які знаходяться на лікуванні або у містах тимчасового нагляду та відпочинку; особи, які перебувають у місцях позбавлення волі); 3) особи, які мають нерухомість та які склали заповіт на користь своїх родичів.

Обрання майбутньої жертви (потерпілого) обумовлено: а) корисливим мотивом, а саме прагненням злочинця отримати у власність житло, або отримати винагороду за нього після його відчуження (вчинення цивільно-правових угод); б) емоційно-вольовими, психічними та фізіологічними якостями потерпілого; в) судимістю потерпілого та іншими чинниками; г) рівнем життя (наявністю коштовної нерухомості, житла); д) способом (образом) життя; е) віковими особливостями потерпілого; є) наявністю віктимогенної деформації потерпілого; вікової, професійної віктимності; віктимності «патології» [20, с. 33; 13, с. 233; 10, с. 4; 14, с. 185-189; 33, с. 254]. Віктимна поведінка може виражатися у висловленні образ на адресу іншої сторони, створенні конфліктної ситуації з малозначних причин, іноді це бувають жести, просте мовчання, які-небудь погрози, шантаж тощо. Тут йдеться вже про віктимогенну деформацію особи, коли вона саме через свої психологічні особливості провокує злочин. Як бачимо, потерпілий і злочинець знаходяться у причинному зв'язку [21, с. 47–51]. У віктимній поведінці це виражається в образах, зухвалій поведінці, ігноруванні спілкування, образливих жестах, іноді навмисному, показному мовчанні, що призводить злочинця у люті, нерідко в стан фізіологічного, а іноді і патологічного афекту, що закінчується вбивством. При цьому не можна не звернути увагу на те, що віктимну поведінку жертви особливо сильно діє на осіб з холеричним темпераментом, які реагують миттєво і нерідко ті чи інші подразники сприймають гіперболічно, що і призводить до розрядки, що виявляється в люті, що веде до вбивства. Такі вбивства спонтанні, і тому їх інсценування відбувається згодом. Схема інсценування обмірковується пізніше, як, з одного боку, служить виправдовування для себе самого в скоєному, а з іншого — як необхідність піти від відповідальності, приховати справжнє подія [14, с. 185–189].

В криміналістичному аспекті особа потерпілого вивчається в системі елементів, що становлять структуру криміналістичної характеристики вбивства з метою заволодіння житлом. Зокрема, наукового значення набуває встановлення зв'язків потерпілого і особи злочинця, на чому акцентували увагу окремі науковці [29; 35; 23; 38; 27]. У цьому зв'язку, окремі науковці зазначають серед завдань при дослідженні жертви злочину, як суб'єкта та об'єкта криміналістично-значущих ознак: 1) дослідження специфіки зв'язку й взаємовідносин злочинця й потерпілого з метою виділення відповідних типологічних підстав і класифікації; розробка криміналістичних методів і способів дослідження зв'язку й взаємовідносин жертви й злочинця; визначення залежності впливу зв'язку й взаємовідносин жертви й злочинця на вибір способів здійснення й приховання злочину, знарядь, коштів і інших пристосувань, а також часу, місця й інших умов здійснення злочину; виділення криміналістичних підстав при встановленні особистості жертви, у

тому числі й при ідентифікації особистості загиблого; 2) одержання інформації про фізичні й біологічні ознаки жертви зазіхання, матеріальних і ідеальних слідах, які могли залишитися від потерпілого в результаті його дій і взаємодій з іншими особами й об'єктами до злочину, у момент його вчинення й після нього; криміналістичне дослідження ушкоджень і інших слідів на тілі, одязі й різних предметах, що належать потерпілому; особливості криміналістичного дослідження трупа жертви; виявлення закономірних зв'язків слідів потерпілого зі слідами злочинця, а також від використаних злочинцем знарядь і засобів і слідами від матеріальної обстановки місця події [29, с. 60–67]. Погодимось з тим, що при визначенні залежності таких елементів як особа потерпілого та особа злочинця необхідно враховувати вид вбивства, мотив злочину, знаряддя та засоби, які були використані [34, с. 106]. Існують взаємозв'язки між особливостями особи потерпілого і особи злочинця, що впливає на місце, час, способи вчинення і приховування злочину. Наявність і характер зв'язків і стосунків між потерпілим і злочинцем впливає на позначку, мотив, місце, годину, способи вчинення і приховування злочину [36, с. 332; 18, с. 185].

Вбивство, поєднане із заволодінням житлом особи на нашу думку, завжди характеризується наявністю соціального конфлікту (конфліктної ситуації між потерпілим та злочинцем як різновид соціального конфлікту), в результаті якого страждає два об'єкти, які охороняються КК України — власність та життя особи. У цьому розумінні, М. О. Ткаченко зазначає, що потерпілим може виступати особа, які має нерухомість та вже склала заповіт на користь своїх родичів. На думку автора, мова йде про так званий побутовий мотив та конфліктну ситуацію в якій опинилися особи, які раніше були у тісних стосунках з потерпілим — були їх родичами, подружжям та ін. Злочин вчинюється з метою: заволодіти житлом потерпілого напередодні розлучення, отримати у спадок майно потерпілого або усунути від спадку іншу особу (спадкоємця за заповітом чи за законом спадкоємця першої черги) тощо [25, с. 110-114]. Так, в межах вчинення вбивства з корисливих мотивів, яким є й досліджуване вбивство, конфліктна ситуація може виникати на підґрунті: матеріальної залежності злочинця від потерпілого (чи навпаки); невирішеного або навпаки вирішеного питання щодо спадка; питання щодо довічного утримання або догляду за потерпілим; вчинення потерпілим злочину; розірвання шлюбу; вчинення потерпілим цивільно-правової угоди щодо відчуження нерухомого майна; сімейної сварки щодо майбутньої долі нерухомого майна (житла) та ін. Тому, особливого значення набуває встановлення та дослідження відносин жертви (потерпілого) з іншими особами (в тому числі й особою злочинця), поведінці потерпілого до, під час і після вчинення злочину.

У механізмі досліджуваного виду вбивств існує взаємозв'язок особи потерпілого зі способом позбавлення життя (злочину), а також окремими діями, які мають характер приховування. Спосіб вчинення вбивства може обиратися злочинцем, виходячи саме з близькості відносин між ним та потерпілим. Так, В. О. Коновалова пише, що аналіз таких важливих для

розслідування обставин, як місце, час, спосіб вчинення злочину, дозволяє висунути обґрунтовані версії про особу злочинця, враховуючи, головним чином, ті причинні залежності між жертвою і злочинцем, які з'ясовуються в процесі розслідування. В цьому відношенні традиційним залишається для всієї теорії і практики розслідування вбивств питання про те, кому була вигідна ця смерть, хто може бути найбільш зацікавленим у загибелі тієї чи іншої особи. Як правило, саме така логічна посилка є основоположною для визначення кола осіб, які можуть вчинити злочин [14, с. 185-189]. Саме аналіз способу вчинення злочину, часу події, місця, обставин, відомостей про психічний стан жертви, конфліктні відносини з близькими чи іншими особами, які дозволяють висунути версії про причинні залежності між такими елементами криміналістичної характеристики, як особа потерпілого і злочинця. При розслідуванні вбивств, прихованих інсценуванням, залежно від способу позбавлення життя необхідно встановлювати такі факти, як фізичний і психічний стан жертви, матеріальне становище, сфера діяльності, вольові якості (при самогубстві), професійні навички (при нещасному випадку, дорожньо-транспортній події та ін.) [21, с. 47-51].

Досить часто про певний характер відносин потерпілого із злочинцем (знання способу життя, звичок потерпілого, орієнтування в обстановці та ін.) свідчать залишені на місці події сліди. Окремі науковці звертають певну увагу на можливості отримати дані про особу потерпілого через сліди злочину. Так, одні пишуть, що жертва злочину становить інтерес для криміналістів не тільки як джерело доказової інформації, тобто не тільки в якості суб'єкта, який повідомляє про подію, але і в якості фізичного об'єкта, який вносить певні зміни в навколишню обстановку або може нести на собі (тілі, одязі) або на наявних при ньому предметах і засобах різні сліди, виявлення і дослідження яких криміналістичними засобами дозволяє отримати важливу в доказовому відношенні інформацію [17; 5; 29]. Інші зазначають, що, як об'єкт, що має фізичні, біологічні якості й властивості, жертва злочину вивчається в її взаємодіях і взаємозв'язках з матеріальним середовищем місця події, особою або особами, що вчинили злочин, та іншими об'єктами. Своєрідність положення жертви в системі об'єктів, що утворюють сліди, визначає й специфічність положення її слідів у загальній сукупній системі слідів, що виникають у результаті вчинення злочину [16, с. 307]. В. В. Тіщенко пише, що у тому випадку коли потерпілий мертвий, таку інформацію можна отримати шляхом виявлення та дослідження матеріальних слідів, які є на його одязі, взутті, особистих предметах [24, с. 69].

Висновки. Таким чином, інформація про особу потерпілого отримана при розслідуванні вбивства, поєднаного із заволодінням житлом особи використовуються для вирішення питань, пов'язаних з: наявністю (або відсутністю) обставин, які обтяжують або пом'якшують покарання; ступінню суспільної небезпеки; кваліфікацією злочинного діяння; прийняттям кримінально-процесуальних рішень; висунення та перевірки слідчих версій. Вивчення особи жертви (потерпілого) відповідно до ст. 2 КПК України

забезпечує швидке, повне та неупереджене розслідування та судовий розгляд.

Література:

1. Андріїв Д. М. Встановлення взаємозв'язку між фактами зникнення або вбивства потерпілого та заволодіння правом власності на житло // Право і суспільство. — 2011. — № 3. — С. 199-205
2. Вандышев В.В. Изучение личности потерпевшего в процессе расследования: Учебное пособие. — Л.: ВПУ МВД СССР, ЛВК МВД СССР, 1980. — 92 с. — С. 49-50
3. Васильев А. Н., Яблоков Н.П. Предмет, система и теоретические основы криминалистики. — М.: Изд-во Моск ун-та, 1984. — С. 130
4. Головкін Б. М. Віктимізація населення в Україні: стан, детермінанти, запобігання. Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2 (6). С. 8.
5. Гурев М. С. Убийства «на-разборках» — методика расследования). - СПб.: Питер, 2001. — С. 72, 73.
6. Дворкин А. И., Толпекин К. А. Методика расследования убийств, совершенных с целью завладения жильем потерпевшего // Прокурорская и следственная практика. — 1998. — № 2 (5). — С. 134-149.
7. Журавель В. А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія. Х.: Апостіль, 2012. 304 с.
8. Злагода О.В. Деякі особливості вичлення викрадення людини, вчиненого з корисливих мотивів // Сучасні проблеми криміналістики: Матеріали міжнар. наук-практ. конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В. П. Колмакова, 27-28 вересня 2013 року, Одеса, Юридична література, 2013. — С. 131-132.
9. Колесниченко А. Н. Криминалистическая характеристика преступлений: учебное пособие / А.Н. Колесниченко, В.Е. Коновалова. Х.: Юридический институт, 1985. 93 с.
10. Колесниченко А.Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений: Текст лекции. — Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1976. — С. 4.
11. Коментар до КК України (Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар. — Х.: Одіссей, 2012. — 904 с. — С. 238-243).
12. Коновалова В.Е. Криминалистические проблемы борьбы с убийствами по заказу, совершенными организованными группами // Збірник наук праць Харківського Центру вивчення організованої злочинності, Вип 1. Х: Харківського Центру вивчення організованої злочинності НЮАУ ім. Я. Мудрого, 2000. — С. 208-226
13. Коновалова В.Е. Убийство: искусство расследования: Монография. — Харьков: Факт, 2001. — С. 232.
14. Коновалова В.Е. Убийство: искусство расследования: Монография. — Харьков: Юрайт, 2013. — 320 с. — С. 185-189;
15. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Акад. курс:

- Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. — К.: Концерн «Вид. Дім «Ін Юре», 2004. — С. 155.
16. Криминалистика социалистических стран / Под ред. В.Я. Колдина.- М., 1986. — С.307.
 17. Настільна книга слідчого: [Наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / Панов М.І.Шепітько В.Ю., Коновалова В.С. та ін.. — К.: Видавн. Дім «Ін Юре», 2003. — С. 386.
 18. Настільна книга слідчого: наук-практ видання для викладачів і дізнавачів / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. — 2-ге вид., перероб і доп. — К.: Ін Юре, 2007. — 728 с. — С. 185
 19. Оберемко Ю.О. Віктимологічна профлактика умисних вбивств, що вчиняються з корисливих мотивів // Проблеми законності, Вип. 137. Харків, 2017. _ С. 149-155;
 20. Рыбальская В.Я. Виктимность как элемент структуры механизма преступления несовершеннолетних // Вопросы борьбы с преступностью: Сб. статей. — М., 1978. — Вып. 29. — С. 33.
 21. Семенов В.В. Розслідування вбивств, прихованих інсценуванням. — Харків, СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. — 144 с. — С. 47-51
 22. Сорокотягина Д.А. Личность потерпевшего — элемент криминалистической характеристики преступления // Социальное управление и право. Межвузовский сборник научных трудов. — Вып. 61, Свердловск, Свердловский юридический институт, 1977. — С. 103-106
 23. Тищенко В.В. Криминалистическое значение связи “преступник-жертва” для методики расследования // Криминалистика и судебная экспертиза. — Вып. 16. — К.: Вища школа, 1978. — С. 35-39
 24. Тищенко В.В. Корисно-насильницькі злочини: криміналістичний аналіз: Монографія. — Одеса: Юридична література, 2002. — 360 с. — С. 69-70
 25. Ткаченко М.О. Розслідування вбивств, вчинених з метою заволодіння нерухомим майном: деякі елементи криміналістичної характеристики // Актуальні проблеми держави і права: зб наук праць. — Вип. 44. — Юридическая литература, Одесса, 2008. — С.110-114
 26. Трофімчук В., Мірошніченко С. Розшук безвісно зниклих осіб // Вісник прокуратури. — 2009. — №12. — С. 29-33;
 27. Франк Л.В. Потерпевшие от преступлений и проблемы советской виктимологии, Душамбе, 1977. — С. 132
 28. Христенко, В. Е. Психология жертвы :учеб. пособие / В. Е. Христенко. —Харьков:Консум,2001. —256с.;
 29. Центров Е.Е. Криминалистическое учение о потерпевшем, М., Изд-во Моск ун-та, 1988. — 160 с. — С. 8-10
 30. Чайка, В. Г. Психологические особенности личности преступника [Текст] / В. Г. Чайка // Право и образование. —2005. —№ 5.— С. 180-189
 31. Чоний А.М. Спосіб злочину як елемент характеристики корисливих убивств // Проблеми правотворчості очима науковців: матер міжнар науково-практ конференції (Частина 3). — Тернопіль, 2010. — 82 с. — С. 67-68

32. Шейфер С.А., Лазарева В.А. Участие потерпевшего и его представителя на предварительном следствии, Куйбышев, 1979. — С. 55
33. Шепитько В. Ю. Особенности расследования заказных убийств // Криминалистика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений / Под ред. В.Ю.Шепитько. — Харьков: Одиссей, 2001. — С. 254
34. Шепитько В. Ю. Проблемные лекции по криминалистике: Учеб пособие. — Х.: Апостіль, 2012. — 152 с. — С. 106.
35. Шепитько В. Ю. Криминалистика : курс лекций [Текст] / В. Ю. Шепитько. — [изд. 2-е, перераб. и доп.] — Х. : Одиссей, 2005. — С. 257/
36. Шепитько В.Ю. Криміналістика: підручник для студ вищ навч зал. / В.Ю. Шепитько. — К.: Ін Юре, 2010. — 496 с. — С.332;
37. Шепитько В.Ю. Особа потерпілого в системі криміналістичної характеристики злочинів // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. — Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. — Вип. 93.- С. 168-174.
38. Шиканов В. И. Криминалистическая виктимология и практика расследования убийств. — Иркутск, 1979. — С. 17, 18.
39. Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик: монографія. Х.: Харків юридичний. Х.: Харків юридичний, 2010. 320 с.
40. Яблоков Н.П. Криминалистическая характеристика преступлений как составная часть общей криминалистической теории // Вестник МГУ. — 2001. — №2. — С. 3.

References:

1. Andriiv D. M. Vstanovlennia vzaiemoz'v'iazku mizh faktamy znyknennia abo vbyvstva poterpiloho ta zavolodinnia pravom vlasnosti na zhytlo // Pravo i suspil'stvo. — 2011. — № 3. — S. 199-205
2. Vandyshev V.V. Yzuchenye lychnosty poterpevsheho v protsesse rassledovaniya: Uchebnoe posobyue. — L.: VPU MVD SSSR, LVK MVD SSSR, 1980. — 92 s. — S. 49-50
3. Vasyl'ev A. N., Yablokov N.P. Predmet, sistema y teoretycheskye osnovy krymynalystyky. — M.: Yzd-vo Mosk un-ta, 1984. — S. 130
4. Holovkin B. M. Viktymizatsiia naselennia v Ukraini: stan, determinanty, zapobihannia. Teoriia i praktyka pravoznavstva. 2014. Vyp. 2 (6). S. 8.
5. Hurev M. S. Ubyjstva «na-razborkakh» — metodyka rassledovaniya). -SPb.: Pyter, 2001. — S. 72, 73.
6. Dvorkyn A. Y., Tolpekyn K. A. Metodyka rassledovaniya ubyjstv, sovershennykh s tsel'iu zavladeniia zhyl'em poterpevsheho // Prokurorskaia y sledstvennaia praktyka. — 1998. — № 2 (5). — S. 134-149.
7. Zhuravel' V. A. Kryminalistychni metodyky: suchasni naukovi kontseptsii: monohrafiia. Kh.: Apostil', 2012. 304 s.
8. Zlahoda O.V. Deiaki osoblyvosti vychvlennia vykradennia liudyny, vchynenoho z koryslyvykh motyviv // // Suchasni problemy kryminalistyky:

- Materialy mizhnar. nauk-prakt. konferentsii, prysviachenoї 100-richchiu z dnia narodzhennia doktora iurydychnykh nauk, profesora V. P. Kolmakova, 27-28 veresnia 2013 roku, Odesa, Yurydychna literatura, 2013. — S. 131-132.
9. Kolesnychenko A. N. Krymynalystycheskaia kharakterystyka prestuplenyj: uchebnoe posobyе / A.N. Kolesnychenko, V.E. Konovalova. Kh.: Yurydycheskyj ynstitut, 1985. 93 s.
 10. Kolesnychenko A.N. Obschye polozheniia metodyky rassledovaniia otdel'nykh vydov prestuplenyj: Tekst lektsyy. — Kh.: Khar'k. iuryd. yn-t, 1976. — S. 4.
 11. Komentar do KK Ukrainy (Kryminal'nyj kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyj komentar. — Kh.: Odissej, 2012. — 904 s. — S. 238-243).
 12. Konovalova V.E. Krymynalystycheskye problemy bor'by s ubyjstvamy po zakazu, sovershennymy orhanyzovannymy hruppamy // Zbirnyk nauk prats' Kharkivs'koho Tsentru vyvchennia orhanizovanoi zlochynnosti, Vyp 1. Kh: Kharkivs'koho Tsentru vyvchennia orhanizovanoi zlochynnosti NYuAU im Ya. Mudroho, 2000. — S. 208-226
 13. Konovalova V.E. Ubyjstvo: yskusstvo rassledovaniia: Monohrafiia. — Khar'kov: Fakt, 2001. — S. 232.
 14. Konovalova V.E. Ubyjstvo: yskusstvo rassledovaniia: Monohrafiia. — Khar'kov: Yurajt, 2013. — 320 s. — S. 185-189;
 15. Konovalova V.O., Shepit'ko V.Yu. Yurydychna psykhologiiia: Akad. kurs: Pidruchnykdliia stud. iuryd. spets. vysch. navch. zakl. — K.: Kontsern «Vyd. Dim «In Yure», 2004.-S. 155;
 16. Krymynalystyka sotsyalystycheskykh stran / Pod red. V.Ya. Koldyna.- M., 1986. — S.307.
 17. Nastil'na knyha slidchoho: [Nauk.-prakt. vydannia dlia slidchykh i diznavachiv] / Panov M.I.Shepit'ko V.Yu., Konovalova B.C. ta in.. — K.: Vydavn. Dim «in Yure», 2003. — S. 386;
 18. Nastil'na knyha slidchoho: nauk-prakt vydannia dlia vykladachiv i diznavachiv / M.I. Panov, V.Yu. Shepit'ko, V.O. Konovalova ta in. — 2-he vyd., pererob i dop. — K.: In Yure, 2007. — 728 s. — S. 185
 19. Oberemko Yu.O. Viktymolohichna proflaktyka umysnykh vbyvstv, scho vchyniaut'sia z koryslyvykh motyviv // Pro'lemy zakonosti, Vyp. 137. Kharkiv, 2017. _ S. 149-155;
 20. Rybal'skaia V.Ya. Vyktymnost' kak element struktury mekhanyzma prestuplenye nesovershennoletnykh // Voprosy bor'by s prestupnost'iu: Sb. statej. — M., 1978. — Vyp. 29. — S. 33.
 21. Semenohov V.V. Rozsliduvannia vbyvstv, prykhovanykh instsenuvanniam. — Kharkiv, SPD FO Vapniarchuk N.M., 2006. — 144 s. — S. 47-51
 22. Sorokotiahyna D.A. Lychnost' poterpevsheho — element krymynalystycheskoj kharakterystyky prestupleniia // Sotsyal'noe upravlenye y pravo. Mezhvuzovskij sbornyk nauchnykh trudov. — Vyp. 61, Sverdlovsk, Sverdlovskij iurydycheskyj ynstitut, 1977. — S. 103-106
 23. Tyschenko V.V. Krymynalystycheskoe znachenye sviazy “prestupnyk-zhertva” dlia metodyky rassledovaniia // Krymynalystyka y sudebnaia

- ekspertyza. — Vyp. 16. — K.: Vyscha shkola, 1978. — S. 35-39
24. Tischenko V.V. Korysno-nasylnyts'ki zlochyny: kryminalistychnyj analiz: Monohrafiia. — Odesa: Yurydychna literatura, 2002. — 360 s. — S. 69-70
 25. Tkachenko M.O. Rozsliduvannia vbyvstv, vchynenykh z metoiu zavolodinnia nerukhomym majnom: deiaki elementy kryminalistychnoi kharakterystyky // Aktual'ni problemy derzhavy i prava: zb nauk prats'. — Vyp. 44. — Yurydycheskaia lyteratura, Odessa, 2008. — S.110-114
 26. Trofimchuk V., Miroshnichenko S. Rozshuk bezvisno znyklykh osib // Visnyk prokuratury. — 2009. — №12. — S. 29-33;
 27. Frank L.V. Poterpevshye ot prestuplenyj y problemy sovetskoj vyktymolohyy, Dushambe, 1977. — S. 132
 28. Khrystenko, V. E. Psykholohyia zhertvy :ucheb. posobyе / V. E. Khrystenko. — Khar'kov:Konsum,2001. —256s.;
 29. Tsentrov E.E. Krymynalystycheskoe uchenye o poterpevshem, M., Yzd-vo Mosk un-ta, 1988. — 160 s. — S. 8-10
 30. Chajka, V. H. Psykholohycheskye osobennosty lychnosty prestupnyka [Tekst] / V. H. Chajka // Pravo y obrazovanye. —2005. —№ 5.— S. 180-189
 31. Chonyj A.M. Sposib zlochynu iak element kharakterystyky koryslyvykh ubyvstv // Problemy pravotvorchosti ochyma naukovtsiv: mater mizhnar naukovo-prakt konferentsii (Chastyna 3). _ Ternopil', 2010. — 82 s. — S. 67-68
 32. Shejfer S.A., Lazareva V.A. Uchastye poterpevsheho y eho predstavytelia na predvartyel'nom sledstvyy, Kujbyshev, 1979. — S. 55
 33. Shepyt'ko V.Yu. Osobennosty rassledovanyia zakaznykh ubyystv // Krymynalystyka. Krymynalystycheskaia taktyka y metodyka rassledovanyia prestuplenyj /Pod red. V.Yu.Shepyt'ko. — Khar'kov: Odyssej, 2001. — S. 254
 34. Shepyt'ko V.Yu. Problemnye lektsyy po krymynalystyke: Ucheb posobyе. — Kh.: Apostil', 2012. — 152 s. — S. 106
 35. Shepyt'ko, V. Yu. Krymynalystyka : kurs lektsyj [Tekst] / V. Yu. Shepyt'ko. — [yzd. 2-e, pererab. y dop.] — Kh. : Odyssej, 2005. — S. 257;
 36. Shepit'ko V.Yu. Kryminalistyka: pidruchnyk dlia stud vysch navch zal. / V.Yu. Shepit'ko. — K.: In Yure, 2010. — 496 s. — S.332;
 37. Shepit'ko V.Yu. Osoba poterpiloho v systemi kryminalistychnoi kharakterystyky zlochyniv // Problemy zakonnosti: Resp. mizhvidom. nauk. zb. — Kh.: Nats. iuryd. akad. Ukrainy, 2008. — Vyp. 93.- C. 168-174.
 38. Shykanov V.Y, Krymynalystycheskaia vyktymolohyia y praktyka rassledovanyia ubyystv. — Yrkutsk, 1979. — S. 17, 18.
 39. Schur B. V. Teoretychni osnovy formuvannia ta zastosuvannia kryminalistychnykh metodyk: monohrafiia. Kh.: Kharkiv iurydychnyj. Kh.: Kharkiv iurydychnyj, 2010. 320 s
 40. Yablokov N.P. Krymynalystycheskaia kharakterystyka prestuplenyj kak sostavnaia chast' obshej krymynalystycheskoj teoryy // Vestnyk MHU. — 2001. — №2. — S. 3